

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin

Kritik mot åklagare vid Ekobrottsmyndigheten för att i beslag tagna handlingar i original lånats ut och för att detta inte dokumenterats

Anmälan

AA framförde i en anmälan, som kom in till JO i december 2008, klagomål mot kammaråklagaren BB vid Ekobrottsmyndigheten, första ekobrottskammaren i Stockholm. Han var missnöjd med att i beslagtagna bokföringshandlingar hade lämnats ut till en advokatbyrå och uppgav sammanfattningsvis följande.

Han anmälde ett bolag vars bokföring han skött för brott och lämnade då kopior på all bokföring till Ekobrottsmyndigheten. Den 12 december 2008 kontaktades han av en leverantör som ville överklaga ett beslut om företagsrekonstruktion beträffande det aktuella bolaget. Leverantören ville ha information om några transaktioner. När han då vände sig till BB uppgav denne att all bokföring var överlämnad till den advokatbyrå som företrädde bolaget. Tillsammans med bokföringen hade AA överlämnat ett antal dokument som han inte hade kopior på varför det enligt honom var ”hur lätt som helst att justera bokföringen”. Eftersom Ekobrottsmyndigheten lånat ut bokföringen innan den börjat granska handlingarna befarade AA att det inte i efterhand skulle gå att utreda om något ändrats under den tid som handlingarna varit utlånade.

Utredning

Handlingar i Ekobrottsmyndighetens ärende EB-4028-08 inhämtades. Följande framkom. Anmälan från AA inkom den 21 november 2008. Ett antal pärmar innehållande bl.a. dagbok och huvudbok, verifikationer och kundfordringar m.m. togs i beslag. Den 1 december gav BB direktiv om att förhör med AA skulle äga rum. Enligt direktiven skulle en ekorevisor dessförinnan bedöma om handlingarna behövde granskas närmare. Det fanns ingen anteckning om att i beslagtagna handlingar hade lånats ut.

Muntliga upplysningar inhämtades från BB som i huvudsak uppgav följande. Det är riktigt att bokföringshandlingar, som givits in av anmälaren, lånats ut till en advokatbyrå. Ett mottagningskvitto upprättades. Diarieföring av lånet av handlingar kan ha uteblivit av misstag. De utlånade handlingarna kopierades inte. Advokatbyrån behövde handlingarna i anledning av en företagsrekonstruktion och

saken brådskade. Eftersom det var julhelg bedömde han att inget ändå skulle komma att göras i ärendet. Handlingarna lånades ut någon vecka före jul 2008 och var återlämnade i god tid till den 12 januari 2009, då Ekobrottsmyndighetens ekorevisor åter behövde dem.

Ärendet remitterades till Ekobrottsmyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen av det aktuella beslaget.

Ekobrottsmyndigheten (generaldirektören CC) kom in med ett yttrande, se bilaga (bilagan finns ej tillgänglig här, kan erhållas av registrator hos Riksdagens Ombudsmän).

AA kommenterade remissvaret.

Bedömning

Av utredningen har framkommit att en anmälan om ekonomisk brottslighet i ett bolag gjordes till Ekobrottsmyndigheten i november 2008 och att beslag av bokföringshandlingar verkställdes i samband med detta. BB lämnade sedan någon vecka före julhelgen 2008 ut de beslagtagna handlingarna till en av tingsrätten förordnad företagsrekonstruktör för bolaget på dennes begäran. Handlingarna, som inte kopierades innan de överlämnades, återställdes några veckor senare. Utlåningen dokumenterades inte.

Enligt 27 kap. 10 § tredje stycket rättegångsbalken (RB) ska föremål som tagits i beslag vårdas väl. Den som har hand om ett beslagtaget föremål ska således se till att föremålet inte byts ut eller förändras eller att det missbrukas på annat sätt (Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, 2:a uppl., s. 415).

Det finns, som Ekobrottsmyndigheten konstaterar, inget uttryckligt förbud mot att "låna ut" i beslag tagna föremål. Vad gäller utlåning av egendom som tagits i beslag till andra myndigheter för att bistå den brottsutredande myndigheten med vissa undersökningsåtgärder har jag naturligtvis inget att erinra mot att så sker. Det kan också förekomma situationer där utlåningen sker till andra än myndigheter men syftet likväl är att bistå den brottsutredande myndigheten med vissa utredningsåtgärder. En bedömning om så kan ske utan att den vårdplikt som föreskrivs i 27 kap. 10 § tredje stycket RB eftersätts får göras i det enskilda fallet. För all utlåning av beslagtaget gods gäller dock att den bör dokumenteras (jfr Lindberg a.a. s. 416).

I det aktuella fallet har emellertid utlåningen inte skett för brottsutredande ändamål utan föranletts av en begäran från rekonstruktören i det bolag i vars verksamhet den anmälda brottsligheten skulle ha ägt rum. Jag anser, liksom Ekobrottsmyndigheten, att utlåning i princip inte bör komma i fråga när låntagarens syfte är ett annat än att bistå i en brottsutredning. Jag finner emellertid inte skäl att kritisera utlåningen som sådan i detta fall.

Genom att låna ut de handlingar som tagits i beslag utan att de hade kopierats och innan de granskats av ekorevisorn enligt åklagarens direktiv, har emellertid Ekobrottsmyndigheten, som förvarat handlingarna, avhänt sig kontrollen över det

beslagtagna och inte kunnat säkerställa att handlingarna – om än oavsiktligt från rekonstruktörens sida – inte kom bort, byttes ut, förändrades, eller missbrukades på något annat sätt. Handlingarna borde således inte ha lånats ut på sätt som skedde. I stället borde, som myndigheten också anfört, rekonstruktören beretts möjlighet att ta del av materialet på plats eller genom att få kopior.

För bristerna i handläggningen förtjänar BB kritik.

Vad som i övrigt framkommit föranleder inte något uttalande eller någon ytterligare åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.